

ACC. NR. 4577

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Nils A. Gerward
Härad: Konga Adress: l. Järrestad
Socken: Almedboda Berättat av
Uppteckningsår: 1934 Född år i

Uppteckningen rör

B Y O R D N I N G E N .

Utdrag ur

Byordning för Kronobergs län.

Wexjö landskansli den 7 Mai 1816.

KARL STELLAN MÖRNER

J. A. LEANDER

Tryckt hos Chr. Fr. Berg 1816.

Wexjö

Skriv endast på denna sida!

11 sid.

4577

1

§1

Ålderman väljes årligen i sept. och börjar sin tjänst i okt.

§2

Åldermans befogenheter: makt att sammankalla bystämma, ge förslag till nya åkerbruksredskap - och -metoder, upprätthålla god ordning samt befordra sedligheten.

§3

Alla medlemmar inom byn kallas med budkavel, förvarad hos åldermannen. Budkaveln skulle återlämnas till åldermannen ett dygn före stämman skulle sammanträda. Plikt vid frånvaro å stämma 4 sk. B:o samt nöja sig med stämmans beslut.

§4

Biträdare i alla byalagen, 1 eller flera valdes. Dessa skulle biträda åldermannen i hans åligganden samt tillse att stämmans beslut verkställdes, upptaga böter och bilägga smärre tvister grannar emellan, främja ordning och skick.

§5

Ingen fick förolämpa ålderman eller biträdare i tjänst.

4577

2

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

Straff häremot enl. 18 kap 9§ missg.balk.
Annorledes oljud böter 24 sk. b:o första ggn, dubbelt
andra ggn.

§6

För viktiga beslut behövdes $\frac{3}{4}$ majoritet. Besluten
skulle skriftligen avfattas. Om icke någon skrivkunnig
fanns, skulle de i minnet hållas.

§7

Försummelse med gring lades med böter, 8 sk. B:o. Vid
upprepning dubbelt samt skyldighet att återställa skadan.

§8

Låg gärdesgård nere eller var oduglig böter 2 sk. B:o
för varje famn vid åker eller äng, 1 sk. B:o för hage eller
äng jämte ersättning för uppkommen skada.
Om icke den felande iståndsätter gärdesgården skall ålder-
mannen ställa om att skadan blir reparerad samt härför ut-
taga böter och skadeersättning.

§9

Okynnigt insläppta kreatur eller nedrivna stängsel
medföra laga ansvar.

4577

3

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

§10

Om gärdesgård nedrives för genvägs|skull och icke istånd-
sättes böter förutom skadan 4 sk. B:o per famn.

§11

Reser byeman /icke främling/ genom grind eller stätta
och icke stänger densamma böte 16 sk jämte skadeersättning.
Angående främling lagsöke åldermannen inför domstol för
böter till byelaget.

§12

Om bygrannens rågångsgärdesgård är oduglig skall ålder-
mannen tillsägas och denne skall tillsäga ägaren eller
grannbyn därom. Om icke skadan blir lagad, låter ålder-
mannen laga densamma och tilltåle i laga ordning den för-
sunlige för ersättning för fjord och kostnad.

§13

Om våren skall hållas gårdssyn. Då efterses bristfäl-
ligheter.
Finner någon få i sin åker, tillvaratage han det, och ägaren
får lösa det: inom byalaget med 8 sk. för häst, 4 sk. för
nöt eller svin, 1 sk. för får jämte skadeersättning.

4577

4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4

§14

Ingen får lägga olaga gångstig eller körväg över grannes ägo vid 32 sk. böter, efter varning dubbel bot.

§15

Då jorden icke är kälad skall svinen vara ringade och så vårdade att icke skada sker, vid vite enligt 11 kap. 4§ b.balken.

§16

Vid förenad vård av boskap besluta byamännen därom och ingen drage sig tillbaka vid ver^hställandet av beslutet vid vite enligt byamännens beslut och dubbel skadeersättning.

§17

Inga lösa getter eller bockar. Vite 1 riksdaler jämte dubbel skadeersättning.

§18

Förbud att beta tidigt om våren. Böter 3 sk. per sugga, då det gäller bygårdet.

§19

För att förhindra utslitning av vallen bestämdes viss

4577

5

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

tid för höstbetet. Överträdelse häremot blev böter:
8 sk. för fä, 4 sk. för får. Dubbel bot efter varning.

§20

Om man vill så i byagärdet, skola alla gemensamt vakta mot skada. Vägra de detta, ersätte de den skada deras kreatur göra.

§21

I det allmänna byagärdet, där höstbete är tillåtet, får ingen utan tillstånd tjudra kreatur. Om så sker böte 4 sk. för varje kreatur, efter överenskommele mellan dem som äga de flesta kreaturen eller majoriteten inom byalaget.

§22

Vid samfällt arbete kall~~ar~~ar åldermannen. Vid olaga förfall för någon, lege åldermannen för honom och uttage av honom sedan böter, 16 sk. jämte ersättning för dagspenning.

§23

För bortarrenderade hemman gäller även ovanstående.

§24

Före slåttern skall skiftetslinjen uppgås och säkra

4577
6

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6

märken sättas. Slår någon på grannens betale han dubbla värdet av det slagna jänte 16 sk.

§25

Nödiga vägar böra fördelas mellan grannarna. Var och en håller sitt vägstycke. Försummelse av vägstycke eller bro 16 sk. böter.

Om den felande icke återställer vägen i gott skick, låter äldermannen göra det och uttager böter och ersättning av den felande.

§26

Årligen hålles om våren dikessyn. Då bestämmes tidpunkt, då diken skola vara i gott skick.

§27

Avlopps- och floddiken skola gemensamt underhållas av byamännen, som hava nytta därav.

§28

För byn gemensam hårdvall eller sidlänt mark skall gemensamt uppodlas. Kostnaden bestrides av byamännen enl. beslut av hushållningskommittéen. Efter beslut delas stycket upp på de olika byamännen.

4577

7

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7

§29

Om uppfinningar göras, skall åldermannen sammankalla byalaget för diskussion om deras antagande och tillämpande på jordbruket. Om icke byamännen godtaga uppfinningen, gånge saken till hushållningskommittéen.

§30

Vägrar någon till gemensamt arbete, böte han enligt beslut.

§31

Om någon är likgiltig mot nyttiga företag, anmäles han för hushållningskommittéen, som söker förbättra honom. Om icke detta hjälper, försöker åldermannen först med honom själv sedan med hans släkt. Om icke heller detta hjälper, sättes han under förmynderskap.

§32

Inget svedjande får äga rum på allmän mark om icke alla därom äro ense och överenskommelse är gjord med kungl. skogsberedningen. Om någon bryter anmäles han för hushållningskommittéen.

*Timåland
Krona
Husbygd
1734*

4577

8

*Byordning, Högskola
Förordning*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

§33

Ingen må hugga i allmän skog ved eller gårdsle utan efter byemännens överenskommelse. Vad som hugges skall hemföras, om icke: 16 sk. böter.

8

§34

Ingen må hysa något hjon med mindre god frejd. Om någon låter sådan bygga backstuga utan grannarnas tillstånd, böte han 1 riksdaler och ställe om att han bortflyttar.

§35

Åldermannen underrättas vid 16 sk. böter, när lösdrivare utsocknes komma. Han är skyldig utdriva dem eller anmäla dem i deras hemsocken.

§36

Varje hemmansägare är skyldig ansvara för torpare, undantagsfolk, inhysesshjon, husmän och tjänstehjon angående vad som för dem kan gälla i byordningen. Husbonden äger att av dem taga ersättning för för dem erlagda böter.

§37

Förbud angående spel i sitt hus. Böter 1 riksdaler till bykassan. Varje spelare, drucken eller stojande 25 sk.

4577

9

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

dem föräldrarna få betala, om ej realiserbara tillgångar
finnas. Andra gången dubbel bot.

§38

1 riksdalers bot om någon håller lekstuga hos sig.
Vill byns ungdom roa sig skall detta ske med åldersmannens
tillstånd. Sammankomsten får räcka högst 10 timmar.
Av åldermannen utsedda skola övervara sammankomsten och
tillse att inget oljud eller förargelse sker. Åldermannen
äger rätt utesluta dem från nöjet som gjort sig kända för
övermod och osedigt uppförande.

§39

2 gånger om året skall hållas skorstenssyn. Skorste-
narna skola vara med ruska sotade och eftersedda dess mu-
rar. Vid synen skall föreskrivas när de söndriga skola
vara lagade. Vid synen skall också utsynas de tak, som
för eld vådliga äro. Böter mot denna § 24 sk.
Nybyggnader få äga rum endast på sådana platser, där elds-
vådor kunna förebyggas, enl. allm. lag 1 kap. 1§ byggn.-
balken.

4577

10

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10

§40

Bar eld må icke bäras mellan gård och hus, icke användas i ladugård. Böter häremot 24 sk.

§41

Äldermannen bär uppmana männen till anläggande av fruktodlingar och hos hushållningskommittéen anmäla de skickligaste.

§42

Om gårdar, som ligga nära varandra, vilja bilda byalag, gäller för dem samma, som om de vore en by.

§43

Alla böter utgå i banko och äga biträdařana att uttaga dem efter äldermannens anvisningar, samt pantligen, om brist på penningar föreligger. Panten ligger en viss tid till inlösning. Efter förfallodagen säljes panten, om den icke dessförinnan inlösts.

§44

Av böterna går en halva till äldermannen och biträdare. Den förre får $\frac{2}{3}$ och de senare dela inbördes $\frac{1}{3}$. Den andra halvan av böterna går odelad till bykassan.

4577

11

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11

Bykassan får aldrig användas till dryckesvaror eller
brännvin utan besparas till nyttiga utgifter, ex. till byns
rättegångar. Byamännen få överenskomma på vad sätt medlen
skola förvaltas.

Wexiö ladskansli den 7 Mai 1816.

KARL STELLAN MÖRNER

J.A.LEANDER